

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Yttrande avseende Europeiska kommissionens förslag till direktivet om harmoniering av vissa delar av insolvensrätten (Ju2022/03740)

Saco har beretts möjlighet att lämna synpunkter på den Europeiska kommissionens förslag till direktivets om harmoniering av vissa delar av insolvensrätten. Saco har tagit del av direktivförslaget och lämnar synpunkter på de områden i förslaget som särskilt rör våra medlemsförbund och deras medlemmar.

Saco kan inte tillstyrka direktivförslaget i sin helhet.

Saco ifrågasätter inte behovet av en harmonisering av insolvensordningar inom EU. Det är emellertid viktigt att arbetstagares trygghet inte försämras. Förslaget får därmed inte bidra till en ökad osäkerhet i insolvenssituationer för arbetstagare.

Återvinning av lönebetalningar

I ett anställningsförhållande är arbetsgivarens viktigaste skyldighet gentemot arbetstagaren att betala ut lön. I gengäld har arbetsgivaren inom relativt vida ramar rätt att besluta om arbetstagarens arbetskyldighet. Inom svensk rätt finns olika löneskyddsregler som ska se till att säkerställa att den intjänade lönen utbetalas till arbetstagaren. Lönefordringar har därmed en starkare ställning än andra typer av fordringar. Även i internationell rätt, exempelvis ILO:s konvention nr 173 om skydd av arbetstagares fordringar i händelse av arbetsgivarens insolvens, erkänns lönefordringars särskilda ställning. Lönen är vanligtvis arbetstagarens enda inkomstkälla och ska trygga arbetstagarens försörjning.

Det är viktigt att en skälig löneutbetalning för utfört arbete inte ska riskera att återgå till konkursboet. Även vid en oskälig löneutbetalning måste den "skäliga delen" av lönen fortfarande vara skyddad för arbetstagaren. Mot den bakgrunden kan Saco konstatera att formuleringen i direktivförslagets skäl 9 om undantag för rättshandlingar som kan ogiltigförklaras är alltför oklar. Återvinningsbestämmelser som gäller lön måste utgå från ett synsätt där löneskyddet bibehålls och uttryckas på ett klart och tydligt sätt i direktivet för att undvika feltolkningar. I den svenska konkurslagen (4 kap. 8 §) anges att betalning av lön, arvode och pension endast kan återvinnas efter en viss frist och om det uppenbart överstiger vad som anses skäligt med hänsyn till exempelvis arbetsinsatsen. Saco anser att en liknade

otvetydig formulering behöver användas i direktivet.

Självfallet måste det finnas möjlighet att skydda borgenärer genom att återvinna egendom till konkursboet. Det måste dock vägas mot ett socialt skydd med en arbetstagares rätt till lön för utfört arbete. Direktivet behöver en tydlig formulering i direktivtexten, inte skältexten, om att skäliga löneutbetalningar inte ska kunna återvinnas.

Företagsledares skyldighet vid ett insolvensförfarande

I skäl 32 och avd. V i direktivförslaget behandlas frågan om företagsledares skyldighet att ansöka om inledande av ett insolvensförfarande, vilket ska kopplas till ett skadeståndsansvar.

I skältexten anges att begreppet företagsledare ska ges en vid tolkning och att medlemsländerna bör definiera vilka personer som omfattas av en företagsledares skyldighet. I anställningsskyddslagen ges begreppet "arbetstagare med en företagsledande ställning" i stället en restriktiv tolkning och en snäv tillämpning (prop. 1981/82:71 s. 112) och frågan uppstår hur en tolkning för svensk del ska göras av direktivet.

För att klassas som en företagsledare bör man i praktiken ha ett reellt inflytande och möjlighet att företräda bolaget och vara behörig att ansöka om ett insolvensförfarande. Det är mycket få chefsbefattningar som rimligtvis kan ingå i den kategorin. Det är arbetsgivaren som leder och fördelar arbetet och kan genom sin ställning organisera arbetet på ett sådant sätt att ansvar kan utkrävas. En arbetstagare kan endast i undantagsfall hållas ansvarig för fel eller försummelse han eller hon vållar i tjänsten och då enbart vid "synnerliga skäl" (4 kap. 1 § skadeståndslagen). Även en arbetstagares lojalitetsplikt gentemot arbetsgivaren väcker frågor om hur en arbetstagare med en hög chefsbefattning förväntas agera i en insolvenssituation.

Uppmaningen i direktivet att begreppet "företagsledare" i direktivet bör ges en vid tolkning riskerar att skapa problem. När begreppet är kopplat till ett skadeståndsansvar behöver definitionen vara snäv och tydlig. Även fler begrepp, såsom "insolvensförfarande", behöver preciseras för att skapa tydlighet.

Mikroföretag och förenklat avvecklingsförfarande

I avd. VI samt skälen 34, 35 och 40 behandlar frågor om insolventa mikroföretag, och möjligheten till ett förenklat avvecklingsförfarande. I många fall kan det vara positivt att införa åtgärder för att underlätta för mindre företag, men i förevarande fall är det svårt att se några tydliga fördelar. Att underlätta avvecklingsförfarandet för mindre företag borde inte gynna småföretagandet generellt. Sacos uppfattning är att ett förenklat avvecklingsförfarande av ett mikroföretag utan att involvera en

konkursförvaltare riskerar att skapa oordning och en ökad risk för missbruk. En konkursförvaltare har även en viktig funktion avseende arbetsgivar- och arbetsmiljöansvaret på arbetsplatsen efter konkursen, vilket är viktig aspekt att ta hänsyn till. Med tanke på att många företag som försätts i konkurs troligtvis är mindre företag kan en bestämmelse i enlighet med direktivförslaget i sin nuvarande form få stora konsekvenser.

Sveriges akademikers centralorganisation
Med vänliga hälsningar

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Maria Rasmussen
Utredare